

Universal Declaration of Human Rights - Uyghur (Latin)

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

dunya kishilik hoquqi xitabnamisi

söz béshe

insanlar ailisining barliq ezalirining öziǵe xas izzet-hörmitini shuningdek ularning barwer we tewrenmes hoquqini etrap qilishning dunyawı erkinlik, heqqaniyet we tinchliqning asasi ikenliki.

kixilik hoquqıǵa étibarsız qarash we haqaret kelturush ewj élip kixilerning wijdanini bulghaydighan yawuz zorawanlıqqa aylan'ghanlıqı, hemme adem söz erkinliki we étikad erkinlikidin behrimen bolidighan hemde wehime we namratlıqtın xalıy bolidighan dunyaning yetip kélishi addiy xelqning aliy arzusi dep élan qilin'ghanlıqı.

insanlarning ilajisizlıqtın zorawanlıq we zulum ustide isyan kóturimiz dep tewekkulige heriket qilip yurmesliki üçhün, kishilik hoquqini qanun arqiliq idare qilish yoli bilen qoghdash zörür bolghanlıqı,

döletler ara dosttlıq munasiwetning tereqqiyatini algha sürüş zörürluki.

birleshken döletler teshkilatıǵa eza döletler xelqining birleshken döletler xartiyiside özlirining asasiy kishilik hoquqi, insaniy izzet-hörmiti we qedir-qimmiti shuningdek er-ayallarning barawerlik hoquqi toghrisidiki eqidisini qayta tekitligenliki hemde bir qeder chong erkinlik asasında jem'iyetning yuksilishi we turmush derijisining yaxshilinishini algha sürüşke bel baghlıghanlıqı.

eza döletlarning birleshken döletler teshkilati bilen hemkarlıship, kishilik hoquqi we asasiy erkinlikning omumyuzluq hörmetlinishi we emelge qoyulushini algha sürüş yolida qet'iy iradige kelgenliki.

ashu hoquq we erkinlikni omumyüzlük chushinishning shu qet'iy iradining toluq emelge ashurulushıǵa muhim tesir körsitidighanlıqı.

közde tutulghachqa, hazir

yıǵhin,

barliq xelq we barliq dölet tiriship emelge ashuridighan ortaǵ ölchem süpitide mushu dunya kishilik hoquqi xitabnamisini élan qilidu. her bir adem we ijtimai'y apparatning mushu xitabnamini her daim este ching saqlap, telim we terbiye arqiliq hoquq we erkinlikning hörmetlinishni tiriship algha sürüşhi hemde döletlarning we xelq'araning tedrijiy ilgirilesh tedbirliri arqiliq ashu hoquq we erkinlikning eza döletlarning özidiki xelq arisida shuningdek shu döletlarning bashqurush tewelikidiki zéminida yasaydighan xelq arisida omumyüzlük we unumluk étirap qilinishi we emelge qoyulushini umid qilidu:

1-madda

hemme adem zatidinla erkin, izzet-hörmet we hoquqta babbarawer bolup tughulghan. ular eqilghe we wijdan'gha ige hemde bir-birige qérindashlıq munasiwitiǵe xas roh bilen muamile qilishi kérek.

2-madda

hemme adem mushu xitabnamide qeyt qilin'ghan barliq hoquq we erkinliktin behrimen bolush salahiyitige ige. ular irqi, renggi, jinsi, tili, dini, siyasiy qarishi yaki bashqa qarishi, dölet teweliki yaki ijtimaiy kélip chiqishi, mülki, tughulushi yaki bashqa salahiyiti jehettin qilche perqlenmeydu.

uning ustige hemme adem ozi tewe dölet yaki zéminning siyasiy, memuriy yaki xelq'ara ornining oxshash bolmasliqi bilen perqlenmeydu. Bu zéminning musteqil zémin, wakaliten bashquruluwatqan zémin. aptonomiyisiz zémin yaki bashqa herqandaq igilik hoquqigha chek qoyulghan halettiki zémin bolushidin qet'iynezer.

3-madda

hemme adem hayatliqtin, erkinliktin we jismani bixeterliktin behrimen bolushqa hoquqluq.

4-madda

herqandaq ademni qul qilishqa yaki qul qatarida ishlitishke bolmaydu. herqandaq shekildiki qulluq tozumnimu, qullarni élip-sétishnimu men'i qilish kérek.

5-madda

herqandaq ademni rehimsizlik bilen qiynashqa yaki wehshiy, insaniyetsiz yaki jaqaret xaraktérlik muamilige yaki jazagha duchar qilishqa bolmaydu.

6-madda

hemme adem herqandaq jayda qanun aldidiki kishilik izzitini étirap qildurushqa hoquqluq.

7-madda

hemme adem qanun aldida babbarawer hemde qilche kemsitilmey, qanunning barawer qoghdishidin behrimen bolushqa hoquqluq. Hemme adem mushu xitabnamige xilap herqandaq kemsitishtin we mushundaq kemsitishke turtke bolidighan herqandaq qilmishning ziyankeshlikdin saqlinish üçün, barawer qoghdashtin behrimen bolushqa hoquqluq.

8-madda

herqandaq adem ozining asasiy qanun yaki qanunlar bexsh etken asasiy hoquqi ziyankeshlikke uchrichanda, layaqetlik dölet soti arqiliq bundaq ziyankeshlik herikitidinunumluk qutulup qélishqa hoquqluq.

9-madda

herqandaq ademini herqandaq shekilde qolgha élishqa, nezer bent qilishqa yaki sürgün qilishqa bolmaydu.

10-madda

hemme adem musteqil hem xalis sotning adil we ochuq soraq qilish bilen özining hoquqi we mejburiyitini mueyyenleshturushke hemde özige qoyulghan herqandaq jinayi eyibni éniqliwélishqa pütünley teng hoquqluq.

11-madda

1. jinayi ishlar bilen erz qilin'ghanliki adem aqlash jehette lazimliq barliq kapaletke érishken ashkara sotta jinayiti barliqi qanun boyiche delillengiche gunahsiz dep qarilisqa hoquqluq.

2. herqandaq ademning herqandaq qilmishi yaki qilmishsizliqi sadir bolghan waqtida dölet qanuni yaki xelq'ara qanun boyiche jinayi ishlar jinayitini shekillendurmigen bolsa, jinayi ishlar jinayitini ötküzgen dep höküm chiqirishqa bolmaydu. jinayi jaza jinayet ötküzgende tetbiq qilindighan qanundiki belgilimilerdikidin éghirlitiwétilse bolmaydu.

12-madda

herqandaq ademning xususiy turmushigha, ailisige, turalghu jayigha we xet-alaqisige xalighanche arilishiweleshqa bolmaydu. Uning sheni we shöhritige hujum qilishqa bolmaydu. bundaq arilishishtin yaki hujumdin saqlinish üçün, hemme adem qanunning qoghdishidin behrimen bolushqa hoquqluq.

13-madda

- 1. hemme adem herqaysi döletlarning zéminida erkin kochushke we olturaqlishishqa hoquqluq.*
- 2. hemme adem herqandaq dölettin kétishke, jomlidin öz döletidin kétishke hoquqluq hemde özining dölitige qaytip kélishke hoquqluq.*

14-madda

- 1. hemme adem ziyankeshlikdin saqlinish üçün, bashqa döletlerde panah tileshke we panahlinishqa hoquqluq.*
- 2. heqiqeten gheyriy siyasiy jinayet yaki birlashken döletler teshkilatning asasiy meqsiti we prinsipigha xilap qilmish bilen eyblengen ehwal astida, bundaq hoquqtin paydilinishqa bolmaydu.*

15-madda

- 1. hemme adem dölet tewelikidin behrimen bolushqa hoquqluq.*
- 2. herqandaq ademni dölet tewelikidin xalighanche mehrum qilishqa bolmaydu. uning dölet tewelikini özgertish hoquqini inkar qilishqimu bolmaydu.*

16-madda

- 1. yash qoramigha yetken er-ayallar irq. dölet teweliki we din jehettin herqandaq cheklimige uchrimalay, toylishishqa we öy tutushqa hoquqluq. Ular nikah jehette, toy qilghan mezgilde we nikah toxtimi bikar qilin'ghanda, barawer hoquqqa ige bolushi kérek.*
- 2. er terep bilen ayal terepning ixtiyar qilishi we tamamen maqul bolushi arqisidila toy qilishqa bolidu.*
- 3. aile tebiyy we asasiy ijtimaiy birlik, u jem'iyet we dölet terpidin qoghdilishqa tégishlik.*

17-madda

- 1. hemme ademning mülikke ongche igidarliq qilish hoquqi shuningdek bashqilar bilen shériliship igidarliq qilish hoquqi bolushi kérek.*
- 2. herqandaq ademni mal-mülikidin xalighanche mehrum qilishqa bolmaydu.*

18-madda

hemme adem idiyiwi, wijdaniy we diniy erkinlik hoquqigha ige: bu hoquq shu ademning özining dinini yaki étiqadini özgertish erkinlikni shuningdek özining dini yaki étiqadini diniy éqide, emeliyet, namaz-ibadet we emrimerup arqiliq yalghuz yaki öm, ashkara yaki mexpiy ipadilesh erkinlikni öz ichige alidu.

19-madda

hemme adem öz teshebbusini bildirush we pikir bayan qilish erkinlikidin behrimen bolushqa hoquqluq: bu hoquq mudaxilige uchrimalay öz teshebbusini saqlap qélish erkinlikini we uchur hem pikirlerini herqandaq waste arqiliq we dölet ayrimisigha qarimay izdesh, qobul qilish we tarqitish erkinlikini öz ichige alidu.

20-madda

1. hemme adem tinch yol bilen yighin ötküzüsh we teshkilatlarga oyushush erkinlikidin behrimen bolushqa hoquqluq.

2. herqandaq ademni melum bir teshkilatning tewelikige otushke zorlashqa bolmaydu.

21-madda

1. hemme adem döletni idare qilishqa özi biwaste qatnishish yaki özi erkin tallighan wekili arqiliq qatnishish hoquqigha ige.

2. hemme adem öz dölitining hökümet ishlirigha barawer purset bilen qatnishish hoquqigha ige.

3. xelqning iradisi hökümet hoquqining asasi: bu irade qerellik we heqiqiy saylam bilen ipadilinishi kérek. saylam omumyüzlük we barawer awaz bérish hoquqigha asasinishi hemde yoshurun awaz bérish yaki obdanla erkin awaz bérish boyiche élip bérilishi kérek.

22-madda

her bir adem jem'iyetning bir ezasi bolush süpiti bilen, ijtimaiy kapalettin behrimen bolushqa hoquqluq hemde özining shexsiy izzet-hörmiti we kishilik ghururining erkin rawajlinishi üçün zörür bolghan iqtisadiy, ijtimaiy jehettiki we medeniyet jehettiki her xil hoquqlardin behrimen bolushni emelge ashurushqa hoquqluq. bu emelge ashurush döletning tirishchanliqi we xelq'ara hemkarliq arqiliq hemde herqaysi döletlarning teshkilati we bayliq ehwali boyiche bolidu.

23-madda

1. hemme adem ishleshke, erkinkesip tallashqa, adil we muwapiq xizmet sharaitidin behrimen bolushqa hemde ishsiz qélishdin saqlinish kapalitidin behrimen bolushqa hoquqluq.

2. hemme adem herqandaq shekilde kemsitilmey, oxshash ish üçün oxshash heq élish hoquqigha ige.

3. ishligen ademning her biri adil we muwapiq heqtin behrimen bolushqa, özining we aile tawabiatining insaniy izzet-hörmetke layiq turmush sharaitigha ige bolushini kapaletke ige qilishqa, zörür tepilghanda. uninggha bashqa ijtimaiy kapaletni qoshumche qilishqa hoquqluq.

4. hemme adem özining menpeitini qoghdash üçün, ishchilar uyushmisini teshkillesh we uninggha qatnishish hoquqigha ige.

24-madda

hemme adem dem élish we bikar yürüsh hoquqidin, jumlidin ish waqtining chekini eqilge muwapiqlashturush hemde qerellik, maashliq dem élish hoquqidin behrimen bolidu.

25-madda

1. hemme adem ozining we aile tawabiatining salamatliki we parawanliqini kapaletke ige qilish üçün zörür bolghan turmush sewiyisidin, jumlidin yémeklik, kiyim-kéчек, turalghu öy, dawalinishtin we zörür ijtimaiy mulazimetchiliktin behrimen bolush hoquqigha ige: ishsiz qalghanda, késel bolup qalghanda, mejruh bolup qalghanda, tul qalghanda, qerighanda yaki tizginligili bolmaydighan bashqa ehwal bilen tirikchilik iqtidarini yoqatqanda, kapalettin behrimen bolushqa hoquqluq.

2. anilar we balilar alahide étibardin we yardemdin behrimen bolushqa hoquqluq. barliq balilar nikahliq yaki nikahsiz tughulghanliqigha qarimay, okshash ijtimaiy muhapizettin behrimen bolushqa tégishlik.

26-madda

1. hemme adem bilim élish hoquqigha ige. bilim élish heqsiz bolushi kérek. héch bolmighanda, bashlan'ghuch we asasiy basquchta shundaq bolushi kérek. bashlanghuch ma'arip mejburiyet xaraktérída bolushi kérek. téxnika ma'aripi we kespiy ma'aripni omumyüzlük tesis qilish kérek. aliy ma'aripning ishini netijige qarap barliq kishilerge teng echivétish kérek.

2. ma'aripning meqsiti ademning xasliqini toluq yétildurush hemde kishilik hoquqi we asasiy erkinlikke bolghan hörmetni küçeytish. ma'arip herqaysi döletler, irqlar, yaki herqaysi diniy guruhlar ara chushinishni, yol qoyushni we dostluqtin ilgiri sürüshi hemde birleshken döletler teshkilatining tinchliqni qoghdash yolidiki turluk paaliyetlerini algha sürüshi kérek.

3. ata-anilar perzentlirining élishqa tégishlik bilim turlirini awwal tallash hoquqigha ige.

27-madda

1. hemme adem jem'iyetning medeniy turmushigha erkin qatnash, sen'ettin behrimen bolushqa hemde ilim-pen tereqqiyatidin we uningdin hasil bolghan parawanliqtin teng behrimen bolushqa hoquqluq.

2. hemme adem özi ijad qilghan ilmiy, bed'iy eserlerdin we guzel sen'et eserliridin hasil bolghan meniwi we maddiy menpe'et munasiwiti bilen, qoghdilish hoquqigha ige.

28-madda

hemme adem mushu xitabnamide qeyt qilinghan hoquq we erkinlikning toluq ré'allishishigha imkan bérighan bir xil ijtimaiy we xelq'ara tertipni telep qilishqa hoquqluq.

29-madda

1. hemme adem jem'iyet aldida mejburiyetni üstige alghan bolidu. chünki, ularning xasliqi jem'iyet ichidila erkin we toluq rawaj tapalaydu.

2. hemme adem özining hoquqi we erkinlikini yürgüzgende, qanunda belgilengen cheklimgila uchraydu. bundaq cheklimini belgileshtiki birdinbir meqset bashqilarning hoquqi we erkinlikining tégishlik derijide étirap qilinishi we hörmét qilinishigha kapaletlik qilish hemde demokratik jem'iyette exlaq. jamaet tertipi we omumiy parawanliqning orunluq éhtiyajigha layqlishish.

3. ashu hoquq we erkinliklerni yürgüzgende, herqandaq ehwalda birleshken döletler teshkilatning asasiy meqsiti we prinsipigha xilapliq qilishqa bolmaydu.

30-madda

bu xitabnamining herqandaq bir maddisini herqandaq dölet, guruh yaki shexs mushu xitabnamide qeyt qilinghan herqandaq hoquq we erkinlikni buzush meqsitidiki pa'aliyet yaki heriketlerni élip bérishqa hoquqluq dep sukut qilidighan menide chushendurushke bolmaydu.